

hij een toezegging aan Nederland dat hij Nederlands-Indië onmiddellijk hulp zou verlenen als het door Japan werd aangevallen, onverantwoord.

Wat die steun aan Indië betrof, was ook nog van belang dat in geheime besprekingen die begin '41 in Washington waren gevoerd door de Amerikaanse *Joint Chiefs of Staff* en vertegenwoordigers van de Engelse *Chiefs of Staff*, was komen vast te staan dat, als de Verenigde Staten en Engeland tegelijk met Duitsland en met Japan in oorlog zouden geraken, eerst getracht zou worden om Duitsland en daarna pas om Japan te verslaan. Dat was een hoogst belangrijke, strategisch juiste beslissing: Duitsland was sterker dan Japan en wie zich in het verloop van de oorlogen had verdiept welke zich in de geschiedenis van de mensheid hadden voorgedaan, wist dat men, geconfronteerd met twee tegenstanders, de beste strategie volgde wanneer men eerst de sterkste van die twee trachtte te verslaan. Dat was met name een van de belangrijkste lessen geweest die de befaamde Duitse militaire denker Carl von Clausewitz uit de oorlogen van het Napoleontisch tijdperk had getrokken. Een uitvloeisel van de met Engeland gemaakte afspraak was dat de Amerikaanse *Joint Chiefs of Staff* later in '41 tot de conclusie kwamen dat in geval van een oorlog met Japan wèl Australië tot de gebieden zou behoren welke de Verenigde Staten tot het uiterste zouden trachten te verdedigen, maar niet de Philippijnen en evenmin Nederlands-Indië: die lagen daar te ver weg voor.

★

Het initiatief tot het maken van geheime afspraken (wij herinneren er aan dat dat beleid de volledige instemming kreeg van de koningin en van minister-president Gerbrandy) werd in oktober '40 door Engeland genomen dat toen iets sterker was komen te staan doordat het de *Battle of Britain*, de Luchtslag boven Engeland, had gewonnen en bovendien van de Verenigde Staten de toezegging had gekregen dat het vijftig uit de Eerste Wereldoorlog daterende Amerikaanse torpedobootjagers mocht overnemen: een voor de gehele wereld duidelijk bewijs, aan welke zijde de sympathieën lagen van president Roosevelt en zijn regering. Midden oktober stelde, zoals eerder al weergegeven, de Britse regering aan de Nederlandse voor, in Londen en Singapore tot uitwisseling van militaire gegevens over te gaan. Het voorstel werd aanvaard en van Starckenborgh werd geïnstrueerd, contact op te nemen met de in Singapore geplaatste marine-opperbevelhebber in het Verre Oosten, *Ad-*